

بررسی چگونگی تأمین نیازهای جسمی و روانی مادران همراه کودکان در طول بستری بودن
فرزندشان در بیمارستانهای شهر ارومیه سال ۱۳۷۲

خانواده‌اش داده‌است و نقش خانواده‌ها از اواخر دهه ۶۰ و اوایل دهه ۷۰ از یک حالت محدود به همکاری گسترده والدین در تمام مراحل بستری شدن کودک در بیمارستان، ارتقاء یافته‌است.

بیماری کودک، علاوه بر اینکه تجربه دردناک و ناخوشایندی برای خود او است بلکه روی هر کدام از اعضاء خانواده بویژه مادر نیز تأثیر می‌گذارد، بطوری که حتی درجات مختلفی از افسردگی نزد آنان مشاهده شده‌است.

بستری شدن کودک در بیمارستان نه تنها شرایط عادی خانواده را مختل می‌کند بلکه خانواده باید در این مورد تغییرات زیادی را نیز متحمل شود زیرا بیماری و بستری شدن کودک در ارتباط و وابستگی خانواده اثر گذارده و عملکرد آن را تغییر می‌دهد.

والدین بهنگام بستری شدن فرزندشان در بیمارستان احساسهای گوناگونی را تجربه می‌کنند. آنها دچار خشم یا گناه شده و حتی به دلیل عدم آگاهی از علت و نحوه انجام روش‌های بیمارستانی، پیامدهای اقتصادی ناشی از مخارج آن و رنجی که فرزندشان در طول بیماری متحمل می‌شود و یا احتمال سرایت بیماری به سایر فرزندان خانواده و نداشتن مهارت لازم جهت مراقبت از فرزند بیمارشان دچار ترس و اضطراب می‌شوند. آنها علاوه بر احساس بی‌کفایتی در مورد مراقبت از کودک بیمار، بیماری وی را تنبیهی از طرف خداوند می‌دانند و ترس ناشی از آینده کودک بیمار، افزایش وابستگی به دیگران و تفهیم نادرست از بیماری فرزند، از جمله عوامل دیگری هستند که بر نگرانی و اضطراب خانواده کودک بیمار می‌افزاید.

پژوهشگر: مهین کهنکاری کارشناس ارشد پرستاری.
استاد راهنما: خانم فرخنده مهری، عضو هیأت علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی ایران.

استاد مشاور: خانم رخشنده محمدی، عضو هیأت علمی دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی ایران.

استاد آمار: آقای پرویز کمالی عضو هیأت علمی دانشکده بهداشت دانشگاه تهران.

چکیده

این پژوهش یک مطالعه زمینه‌ای است که به منظور بررسی چگونگی تأمین نیازهای جسمی و روانی مادران همراه کودکان، در طول بستری بودن فرزندشان در بیمارستانهای شهر ارومیه در سال ۱۳۷۲، انجام گرفته‌است. محیط این پژوهش را بیمارستانهای شهر ارومیه که کودکان بیمار را به همراهی مادرانشان بستری می‌کنند تشکیل می‌دهد و واحدهای مورد پژوهش مادرهای همراه کودکان بستری شده می‌باشند.

بیان مسئله پژوهش

امروزه، مراقبت‌های بهداشتی و درمانی کودکان و بخصوص بستری شدن آنها در بیمارستان، همانند سایر خط‌مشی‌های اجتماعی دچار تغییر شده‌است. تا پنجاه سال قبل، مراقبت از کودکان، شامل پرستاری انفرادی از کودک بیمار در بیمارستان یا مطب پزشک بود، اما اکنون جای خود را به پیشگیری از بیماریها و حوادث و همچنین ارتقاء بهداشت و مراقبت از کودک بیمار و

اگرچه والدین، هر دو تحت تأثیر بیماری و بستری شدن فرزندشان قرار می‌گیرند، ولی تجربه نشان داده‌است که مادرها، بیشتر تحت تأثیر واقع می‌شوند. حفظ بهداشت و بهبودی کودک در چهارچوبی از مراقبت تمام اعضاء خانواده پیش می‌آید و والدین کودک بیمار نیز همانند فرزندشان، نیازمند توجهات مستقیم می‌باشند. لذا کارکنان بیمارستان نه تنها از کودک بیمار، بلکه از خانواده او نیز باید محافظت کنند، از این رو، توجه به نیازهای جسمی و روانی مادران همراه کودکان بستری شده و تأمین آسایش آنها جهت پیشگیری از عوارض ناشی از عدم برآورده شدن این نیازها از اهمیت بسزایی برخوردار است.

اهداف پژوهش

هدف کلی این پژوهش، تعیین چگونگی تأمین نیازهای جسمی و روانی مادران همراه کودکان، در طول بستری بودن فرزندشان در بیمارستانهای شهر ارومیه می‌باشد و پژوهشگر جهت دستیابی به آن، هدف‌های ویژه زیر را دنبال کرده‌است:

- تعیین چگونگی تأمین نیازهای جسمی مادران همراه کودکان، در طول بستری بودن فرزندشان در بیمارستانهای شهر ارومیه بر حسب مشخصات فردی آنها در سال ۱۳۷۲.
- تعیین چگونگی تأمین نیازهای روانی مادران همراه کودکان در طول بستری بودن فرزندشان در بیمارستانهای شهر ارومیه بر حسب مشخصات فردی آنها در سال ۱۳۷۲.

سئوال مورد پژوهش

نیازهای جسمی و روانی مادران همراه کودکان، در طول بستری بودن فرزندشان، در بیمارستانهای شهر ارومیه چگونه تأمین می‌شوند؟

روش پژوهش

نوع پژوهش: این پژوهش یک مطالعه زمینه‌ای است که پژوهشگر

علاوه بر سنجش چگونگی تأمین نیازهای جسمی و روانی مادران همراه کودکان بستری شده به تحلیل نتایج بدست آمده با مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش پرداخته‌است.

جامعه پژوهش

جامعه این پژوهش را کلیه مادران همراه کودکان بستری شده که شرایط واحدهای مورد پژوهش را دارا بودند، تشکیل می‌دادند.

نمونه و مشخصات واحد پژوهش

در این پژوهش یک گروه از مادران همراه کودکان بستری شده در بیمارستانهای شهر ارومیه که شرایط و معیارهای مورد نظر را دارا بودند، بصورت تصادفی، بعنوان نمونه انتخاب شدند. کلیه واحدهای مورد پژوهش دارای شرایط زیر بودند:

- مادر حقیقی کودک بیمار بودند.
- فرزندشان، برای اولین بار در بیمارستان بستری شده بود.
- حداقل ۲۴ ساعت از بستری شدن فرزندشان در بیمارستان گذشته بود.
- به یکی از زبان‌های فارسی یا ترکی یا هر دو تکلم می‌کردند.

محیط پژوهش

- محیط این پژوهش را بیمارستانهای شهر ارومیه که کودک بیمار را به همراهی مادرش، بستری می‌کردند، تشکیل داده‌است.

گردآوری داده‌ها

گردآوری داده‌ها بوسیله پرسشنامه تنظیمی از سئوالات بسته، صورت گرفت که دارای دو قسمت عمده بود. قسمت اول مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش را شامل می‌شد و قسمت دوم،

فصلنامه پرستاری و مامایی ایران

خطی رگرسیون نشان داد که با افزایش تعداد روزهای اقامت در بیمارستان، امتیاز چگونگی تأمین نیازهای روانی نیز افزایش می‌یابد و به عبارتی دیگر، مادران همراه کودکان بستری شده در روزهای اول پذیرش فرزندشان در بیمارستان نیازمند توجهات بیشتری جهت تأمین نیازهای روانی می‌باشند.

کاربرد یافته‌ها

پژوهشگر امید دارد که نتایج بدست آمده در این مطالعه، در اختیار عموم کارکنان بهداشتی بخصوص پرستاران و پزشکان و کارگزاران بیمارستانهای کودکان قرار گیرد و اعتقاد بر این است که یافته‌های این پژوهش می‌تواند در زمینه‌های مختلف بکار گرفته شود از جمله:

- پرستاران، به ویژه پرستاران بیمارستانهای کودکان می‌توانند با تکیه بر یافته‌های این پژوهش، تدابیری را جهت تأمین نیازهای مادران همراه کودکان بستری شده، طرح کنند.

- مسئولین آموزشهای ضمن خدمت و بازآموزی پرستاران، با اتکاء به یافته‌های این پژوهش، می‌توانند محتوی آموزشی مفیدی را در مورد نقش پرستار در مقابل کودک بیمار و خانواده‌اش، تنظیم کنند.

- با بکارگیری یافته‌های این پژوهش، مدیران و مسئولین بیمارستانهای کودکان، راغب خواهند شد که بهنگام تأمین نیروی انسانی لازم اعم از مدیریت و خدمات و غیره کلاس‌های کوتاه مدتی را در مورد چگونگی ارتباط با خانواده کودکان بیمار برگزار کنند.

- مدیران و مسئولین بیمارستانهای کودکان می‌توانند بر اساس یافته‌های این پژوهش، بودجه‌ای را جهت تأمین تسهیلاتی از قبیل غذا، محل خواب و وسایل لازم خواب برای همراه کودکان بستری شده برآورد و

سئوال‌هایی را که دستیابی به اهداف مورد نظر را ممکن می‌ساخت، در بر می‌گرفت. اعتبار و پایائی این پرسشنامه قبل از بکارگیری، مورد سنجش قرار گرفته بود.

روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

نخست برای بدست آوردن مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش جداول توزیع فراوانی مطلق و نسبی تهیه گردید و سپس چگونگی تأمین نیازهای جسمی و روانی مادران همراه کودکان در سه مقیاس کاملاً، تاحدودی و اصلاً مورد سنجش قرار گرفت. جهت تعیین ارتباط بین مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش و چگونگی تأمین نیازهای جسمی و روانی آنان از روشهای آمار تحلیلی مانند ضریب همبستگی پیرسون^(۱) و آزمون کای دو^(۲) استفاده شد.

نتیجه‌گیری نهایی

نتایج آماری نشان داد که نیازهای جسمی ۶۰٪ مادران همراه کودکان، "اصلاً" برآورده نمی‌شد و نیازهای جسمی ۳۴٪ "تا حدودی" و ۶٪ "کاملاً" برآورده می‌شد. همچنین نیازهای روانی ۱۲٪ مادرها کاملاً و ۳۲٪ تاحدودی برآورده می‌شد و نیازهای روانی ۵۶٪ درصد آنان اصلاً برآورده نمی‌شد. ضریب همبستگی پیرسون و آزمون کای دو نشان داد هیچگونه ارتباط معنی‌داری بین چگونگی تأمین نیازهای جسمی واحدهای مورد پژوهش با سن، وضعیت تأهل، میزان تحصیلات، شغل، محل سکونت، تعداد فرزندان، میزان درآمد، روزهای اقامت در بیمارستان و نحوه بستری شدن کودک وجود ندارد. آزمونهای یادشده همچنان بیانگر آن بودند که بین مشخصات فردی واحدهای مورد پژوهش و چگونگی تأمین نیازهای روانی، هیچگونه ارتباط معنی‌داری وجود ندارد. فقط ارتباط معنی‌داری بین روزهای اقامت در بیمارستان و چگونگی تأمین نیازهای روانی بدست آمد که معادله

1- Pierson

2- X²

منابع

- 1) Malosonons, Lois and etal. HealthAssessment. St: Louis. C.V. Mosby Co. 1990
- 2) Phipps, wilma and etal. Medical Surgical Nursing. St. Louis. C.V. Mosby Co. 1990
- 3) Thelan, Lynne A. Davis, Joseph and urden, Linda. Text book of critical care . St. Louis: C.V. Mosby Co. 1990.
- 4) Turner, Marcia and etal. Parental uncertainty in critical care Hospitalization of children " . Maternal -child Nursing Journal . No.1. 1990. PP: 45-61

درخواست کنند. شرایط اولیادان را می توان به طراحان و مؤسسان و تجهیزکنندگان بیمارستانهای کودکان، برای طرح نقشه مناسب بیمارستانی و ایجاد مکانهایی بنام سرای مادر، ایده تازه ای بدهد. نتایج این پژوهش در نهایت پژوهشگر امیدوار است که جهت تأمین نیازهای مادران کودکان بستری شده، برداشته باشد.

پانویس

1- در مطالعه حاضر، روشی برای سنجش میزان رضایت اولیادان از خدمات پرستاری در بخش مراقبت های ویژه کودکان بیمارستان امام خمینی (ره) تهران، مورد بررسی قرار گرفت. نتایج این مطالعه نشان داد که رضایت اولیادان از خدمات پرستاری در بخش مراقبت های ویژه کودکان بیمارستان امام خمینی (ره) تهران، در سطح قابل قبولی قرار دارد. با توجه به اهمیت نقش پرستاران در مراقبت های ویژه کودکان، نتایج این مطالعه می تواند به عنوان راهنمای مناسبی برای بهبود کیفیت خدمات پرستاری در بخش مراقبت های ویژه کودکان بیمارستان امام خمینی (ره) تهران، مورد استفاده قرار گیرد.

درخواست کنند. شرایط اولیادان را می توان به طراحان و مؤسسان و تجهیزکنندگان بیمارستانهای کودکان، برای طرح نقشه مناسب بیمارستانی و ایجاد مکانهایی بنام سرای مادر، ایده تازه ای بدهد. نتایج این پژوهش در نهایت پژوهشگر امیدوار است که جهت تأمین نیازهای مادران کودکان بستری شده، برداشته باشد.

درخواست کنند. شرایط اولیادان را می توان به طراحان و مؤسسان و تجهیزکنندگان بیمارستانهای کودکان، برای طرح نقشه مناسب بیمارستانی و ایجاد مکانهایی بنام سرای مادر، ایده تازه ای بدهد. نتایج این پژوهش در نهایت پژوهشگر امیدوار است که جهت تأمین نیازهای مادران کودکان بستری شده، برداشته باشد.

1- Pisoni
2- 25

Physical and Psychological needs of mothers staying with their hospitalized child

(by: Mahin Kohankary)

A field study that measured the fulfillment of physical and psychological needs of mothers staying with their hospitalized child was conducted in Ooromieh hospitals during 1993.

A total of 100 mothers whose children were hospitalized took part in this study.

The tool was ; close-ended questionnaire prepared in two parts.

1 The first part focused on demographic data and the second part questioned how the subjects physical and psychological needs were met where they stayed in the hospital with their ill child.

The findings are presented in 32 tables and for inferences Pierson's correlation and X2 tests were employed.

The findings show that 60% of the mothers have said their physical needs were not satisfied. Also the psychological needs of 56% remained linmet. A small percentage claimed a moderate t satisfaction of needs. Only 6% said their physical needs were well satisfied and 12% of them made a similar remark regarding their psychological needs.

No significant differences were estimated between the degree of need satisfaction and demographic.

Characteristics of the subjects, with the exception of psychological needs being met with duration of the child hospitalization ($P < 0.05$). Here a positive correlation was found.

In conclusion, and based on the findings, recommendations are made for further studies and implementation of better methods for providing care to those mothers who need to stay in the hospital with their ill child.